

Barometer Energie- armoede (2009-2014)

Een initiatief van het Platform tegen Energiearmoede dat wordt beheerd door de Koning Boudewijnstichting

Belangrijkste boodschappen

- › 21,2% van de Belgische gezinnen werd in 2014 potentieel getroffen door de ene of andere vorm van energiearmoede.
 - In 2014 besteedde ongeveer 14,6% van de Belgische gezinnen een te groot deel van zijn beschikbaar inkomen aan energiekosten (**gemeten energiearmoede**). De situatie is in Vlaanderen en Wallonië vrijwel even ernstig, met zo'n 63€ in 2013 en 59€ in 2014 die in vergelijking met wat aanvaardbaar wordt geacht door deze gezinnen "te veel" werden betaald. In Wallonië gaat het echter om vrijwel dubbel zoveel gezinnen als in Vlaanderen.
 - Zo'n 4,2% van de gezinnen bezuinigt potentieel te sterk, gezien hun lage energiekosten in vergelijking met gezinnen in een gelijksoortige situatie (**verborgen energiearmoede**). Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest noteert nog altijd het grootste percentage getroffen gezinnen (ondanks een daling in 2014), ver voor Vlaanderen (stagneert in vergelijking met 2013) en uiteindelijk ook het Waals Gewest (daalt tegenover 2013).
 - 5,3% van de gezinnen verklaarde dat ze het financieel moeilijk hadden om hun woning correct te verwarmen (**subjectieve energiearmoede**).
- › Een mild klimaat en lagere energieprijzen zorgden in vergelijking met het jaar voordien voor een minder ernstige situatie. De stijging van de woonlasten deed de positieve effecten van deze tendensen echter teniet betreffende het aantal gezinnen in gemeten energiearmoede.
- › Huurders, met inbegrip van wie een sociale woning huurt, worden duidelijk meer getroffen dan eigenaars. Bijna 22% van hen heeft een te zware energiefactuur tegenover iets meer dan 11% van de eigenaars. Ongeveer 8% van de huurders bezuinigt potentieel te sterk tegenover minder dan 2,5% van de eigenaars, en meer dan 11% heeft het financieel moeilijk om de woning correct te verwarmen tegenover minder dan 2,5% van de eigenaars.
- › De laagste inkomens worden het meest getroffen, maar ook een niet te verwaarlozen deel van de "gemiddelde" inkomens heeft het moeilijk.
- › Eenoudergezinnen, alleenstaanden en huishoudens met een alleenstaande oudere zijn bijzonder kwetsbaar voor de verschillende vormen van energiearmoede.

Synthese

› Verschillende vormen van energiearmoede

In 2014 besteedde ongeveer 14,6% van de Belgische huishoudens een te groot deel van zijn beschikbaar inkomen aan energiekosten (gemeten energiearmoede). Deze "overmatige kosten" bedragen zo'n 56€ per maand.

Voeg daarbij ongeveer 4,2% van de gezinnen die (te) sterk bezuinigen op hun energieverbruik, wat blijkt uit het feit dat hun energiekosten erg laag zijn in vergelijking met gezinnen in een gelijksoortige situatie (**verborgen energiearmoede**). Het verschil tussen de energiekosten van gezinnen met verborgen energiearmoede en de referentiedrempel bedraagt ongeveer 85,84€ per maand.

Daarnaast verklaarde 5,3% van de gezinnen dat ze het financieel moeilijk hebben om hun woning fatsoenlijk te verwarmen (**subjectieve energiearmoede**); slechts enkelen van hen (2,8%) zijn ook opgenomen in de meer objectieve indicatoren inzake energiearmoede.

Globaal gezien hebben deze drie vormen van energiearmoede telkens betrekking op andere gezinnen. Dat betekent dat in totaal niet minder dan 18,7% van de gezinnen potentieel wordt getroffen door een "geobjectiveerde vorm" van energiearmoede. Daar komen nog zo'n 2,5% van de gezinnen bij die enkel door de meer subjectieve vorm van energiearmoede worden getroffen.

› Evolutie 2009-2014

2014 was het mildste jaar in de periode 2009-2014¹ en de gezinnen hadden dan ook minder verwarming nodig. Daarnaast was er in vergelijking met het jaar voordien een daling van de energieprijzen, in de bijzonder van elektriciteit waarvoor de BTW op 1 april 2014 werd verlaagd van 21% naar 6%. De eindverbruikerstarieven van de belangrijkste energiedragers daalden globaal tot het niveau van 2009-2010.

Deze factoren hadden een niet te verwaarlozen invloed op de energiearmoede: in 2014 waren er duidelijk minder schrijnende situaties. Ook de gezinnen van wie het energieverbruik lager lag dan hun basisbehoeften (verborgen energiearmoede) en zij die verklaarden dat ze het financieel moeilijk hadden om zich fatsoenlijk te verwarmen (subjectieve energiearmoede) profiteerden van deze context aangezien hun respectieve aantal wat afnam in vergelijking met 2013.

De positieve effecten van deze tendensen worden echter uitgevlakt door de voortdurend stijgende woonlasten, die doorgaans sneller stijgen dan het beschikbaar inkomen van de gezinnen. Dat verklaart waarom meer gezinnen, na aftrek van hun woonlasten, een te hoog deel van hun beschikbaar inkomen besteden aan energiekosten (gemeten energiearmoede).

¹ In de hele periode 2009-2014 telde 2014 het laagste aantal 'graaddagen'.
"De graaddagen geven een beeld van het gemiddelde profiel van de verwarmingsnoden van een woning in België. Voor een bepaalde dag zijn de graaddagen die gebruikt worden door de aardgassector in België gelijk aan het verschil tussen 16,5°C en de gemiddelde dagtemperatuur gemeten door het KMI te Ukkel." (Synergrid: <http://www.synergrid.be/index.cfm?PageID=17601>)

› Energiearmoede en risico op armoede

Hoewel energiearmoede en armoederisico elkaar wat overlappen, dekken de twee problematieken evenzeer andere situaties en gezinnen. **Dit beeld van 2013 wordt bevestigd in 2014. Meer dan 41% van de gezinnen waarbij in 2014 werd vastgesteld dat ze te maken hebben met een van de drie vormen van energiearmoede, blijkt immers geen "armoederisico" te hebben.** Dat komt omdat bij het armoederisico enkel rekening wordt gehouden met het inkomen, terwijl de indicatoren inzake energiearmoede ook andere factoren in aanmerking nemen, zoals de woonlasten of de invloed van de energiefactuur.

› Meer kwetsbare bevolkingsgroepen versus energiearmoede

Huurders

Huurders worden aanzienlijk meer dan eigenaars getroffen door de verschillende vormen van energiearmoede. Zo'n 22% van hen heeft een te hoge energiefactuur tegenover iets meer dan 11% van de eigenaars; zo'n 8% bespaart mogelijk te veel op het energieverbruik tegenover 2,4% van de eigenaars, en ongeveer 11% verklaart het financieel moeilijk te hebben met het betalen van de energiefactuur tegenover ongeveer 2,6% van de eigenaars. Hun middelen om iets te doen aan hun energiedragers voor verwarming en/of warm sanitair water, of om de energieprestaties van hun woning of hun belangrijkste installaties (bv. verwarmingssysteem) te verbeteren, zijn beperkt. Meestal zijn ze afhankelijk van de beslissingen van de eigenaars-verhuurders.

Huurders van sociale woningen zijn helemaal niet immuun voor het risico op energiearmoede, ondanks de afstemming van de woonlasten op hun inkomen. Globaal gezien situeren zich immers evenveel huurders van sociale woningen als van privéwoningen binnen de drie indicatoren inzake energiearmoede.

Daarnaast stellen we vast dat eigenaars met een hypotheek minder getroffen worden dan de anderen. Dit komt doordat alleenstaanden en eenoudergezinnen, evenals gezinnen met één oudere persoon meer vatbaar zijn voor energiearmoede. Bij de eigenaars zonder hypotheek is er waarschijnlijk een niet te verwaarlozen groep van gepensioneerde alleenstaanden die in een te grote woning leven. Bovendien worden de voorwaarden van banken om een hypothecair krediet toe te kennen steeds strikter, waardoor enkel de gezinnen die financieel sterk genoeg staan tot deze categorie kunnen behoren.

Huishoudens met lage inkomens

De laagste inkomensequivalenten worden het meest getroffen door energiearmoede, maar zelfs bij "gemiddelde" inkomens is het aantal huishoudens in energiearmoede niet te verwaarlozen.

Gezinnen zonder een inkomen uit arbeid worden bijzonder getroffen door energiearmoede (wegens een laag inkomen en dagelijks veel aanwezig in de woning), maar zelfs bij gezinnen met minstens twee inkomens uit arbeid, is er een kleine groep van gezinnen (2%) die getroffen is door energiearmoede.

Alleenstaanden

Eenoudergezinnen (van wie meer dan 80% met een vrouw als gezinshoofd), alleenstaanden en gezinnen met een enkele oudere zijn bijzonder kwetsbaar voor de verschillende vormen van energiearmoede. Sommige alleenstaande ouderen worden immers vaak geconfronteerd met een aanzienlijke daling van hun inkomen, maar moeten toch nog steeds een woning verwarmen die niet recent gerenoveerd is en die te groot is in verhouding tot hun behoeften.

› Het verband tussen het bestrijden van energiearmoede en huisvesting

Woonlasten

In de periode 2009-2014 zijn de mediane woonlasten duidelijk sneller toegenomen (een stijging van meer dan 20%) dan de index van de consumptieprijzen (een stijging van minder dan 11%) en dan het beschikbaar inkomen van de huishoudens. De trend is het sterkst in Vlaanderen, maar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest blijft, ondanks een lichtere stijging dan in de twee andere gewesten, de hoogste mediane woonlasten noteren (meer dan 515€/maand in 2014). Bij gelijke energiekosten en een identiek beschikbaar inkomen, loopt een gezin in een onder druk staande woonzone meer gevaar om in energiearmoede te belanden.

Slechte energiekwaliteit van de woning

De resultaten van 2014 tonen aan dat gezinnen met een goed geïsoleerde woning aanzienlijk minder risico lopen om in energiearmoede te leven, en zelfs immuun zijn voor maatregelen ter beperking van het energieverbruik.

› Gewestelijke verschillen

Wat de **gemeten energiearmoede** betreft (te hoge energiekosten in verhouding tot het beschikbaar inkomen), blijkt uit de resultaten van 2014 dat het aantal betrokken gezinnen in vergelijking met 2013 globaal stijgt in Vlaanderen en in Wallonië, terwijl het lichtjes daalt in het Brussels Gewest. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden de lage inkomens en de hoge woonlasten enigszins gecompenseerd door de typologie van de woningen (flats nemen doorgaans minder plaats in en er is minder warmteverlies). Dat maakt dat **het Waals Gewest in dit verband het hoogste percentage getroffen huishoudens telt. In 2014 noteert Vlaanderen echter de grootste standaarddeviatie (diepte) tegenover de "aanvaardbaar" geachte kostendrempel.**

Wat betreft de **verborgen energiearmoede** blijkt uit de resultaten van 2014 een lichte verbetering. **Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest noteert nog steeds het grootste % getroffen gezinnen (ondanks een daling in 2014)**, ver boven het percentage in Vlaanderen (dat stagneert tegenover 2013) en tot slot dat in het Waals Gewest (waar het % daalt tegenover 2013). Hoewel de percentages in de drie gewesten in vergelijking met 2013 aanzienlijk dalen, noteert Vlaanderen nog steeds de grootste standaarddeviatie tegenover de "normaal" geachte kostendrempel.

Op het subjectieve vlak stegen de percentages tot 2013 in de drie gewesten, hoofdzakelijk in Vlaanderen en in Wallonië, maar in 2014 kwam daar verandering in. De situatie verbetert vooral in Vlaanderen, in het Waals Gewest is er veeleer sprake van een stagnatie, en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest blijft het percentage stijgen, terwijl dit gewest voordien al het hoogste aantal getroffen huishoudens telde.

Methodologische inleiding

De samenstelling van de barometer

Om rekening te kunnen houden met de complexiteit van de problematiek, zoals deze in detail werd geanalyseerd in het rapport "Overzicht van de Energiearmoede in België"², steunt de barometer op drie soorten synthetische indicatoren.

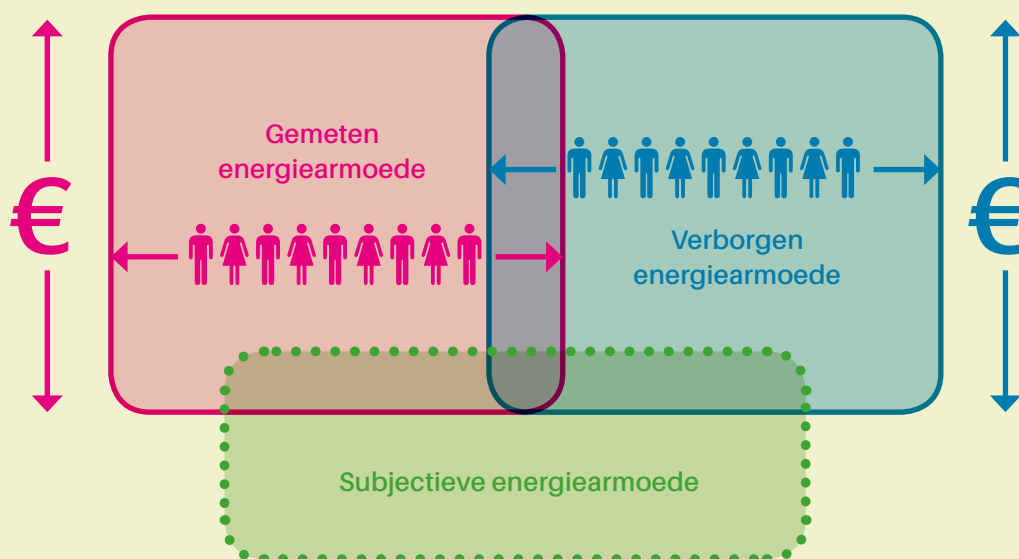
De eerste soort indicator probeert een beeld te geven van de situatie van huishoudens die een te groot geacht deel van hun inkomen besteden aan energiekosten (**indicatoren gemeten energiearmoede of gEA**). De tweede soort focust op de omgekeerde situatie waarbij huishoudens hun energieverbruik liever terugschroeven tot onder de drempel die voor een fatsoenlijk leven aanvaardbaar wordt geacht en zo vermijden dat de energiekosten te

hoog oplopen in verhouding tot hun inkomen (**indicatoren verborgen energiearmoede of vEA**). De derde en laatste soort indicator probeert klaarheid te scheppen rond een duidelijk meer subjectieve, maar toch bestaande tendens die aangeeft hoeveel gezinnen het moeilijk vinden om hun energiefacturen af te stemmen op hun financiële mogelijkheden (**indicator subjectieve energiearmoede of sEA**).

De indicatoren gEA en vEA vormen twee delen. Het eerste deel meet het aantal gezinnen dat wordt getroffen door energiearmoede: het gaat over **omvang**. Het tweede deel meet de standaarddeviatie (in €) die elk van deze gezinnen scheidt van een algemeen aanvaardbaar geachte grenswaarde: hier gaat het om de **diepte** of ook om de ernst van een situatie ("energy poverty gap").

² Huybrechs F.& Meyer S. (2011), Energiearmoede in België, OASeS-UA/CEESE-ULB, 200 p. + bijlagen

Illustratie 1: Kernindicatoren van de barometer energiearmoede

› De bepaling van de grenswaarden

Voor het bepalen van het aantal huishoudens in gEA of in vEA wordt dus gesteund op een vastgestelde grenswaarde (ratio tussen energiekosten en inkomen). Wordt die drempel overschreden dan vindt men dat het aandeel van de energiekosten in het inkomen te hoog of te laag is in vergelijking met wat de rest van de bevolking daarvoor betaalt.

De berekening van de gEA-drempel volgt de logica die Brenda Boardman³ gebruikte voor het bepalen van haar 10%-drempel. Deze 10% was equivalent aan tweemaal de mediane ratio tussen de noodzakelijke energiekosten (model van het verbruik en de prijzen) en het globale inkomen van de bevolking van het Verenigd Koninkrijk in 1990. Een mediane ratio verdeelt de bevolking in twee: de helft heeft meer energiekosten dan de mediane ratio en de andere helft minder. Door deze mediane ratio te vermenigvuldigen met twee, probeert men zoveel mogelijk aanvaardbaar geachte situaties te omvatten en te ontdekken welke cases in verhouding tot het inkomen van een huishouden als afwijkende energiekosten kunnen worden beschouwd. De bevolking in het algemeen lijkt het intuïtief beter te begrijpen als wordt gewerkt met een eenvoudige drempelwaarde (waarbij de bevolking in twee gelijke helften wordt verdeeld) die men vermenigvuldigt met twee, dan wanneer men gebruik maakt van begrippen zoals de standaardafwijking, uit het meer gespecialiseerde jargon van statistici.

3 Boardman, B. (1991), *Fuel Poverty: From cold homes to affordable warmth*, London: Belhaven Press et Boardman, B. (2010), *Fixing fuel poverty*, London: Earthscan

De benadering van Boardman werd aangepast aan de Belgische context (waar geen model bestaat om de energiekosten van de gezinnen in België in te schatten). De Belgische barometer houdt meer bepaald rekening met de inkomensequivalenten volgens de samenstelling van het gezin⁴, met uitsluiting van de hoogste inkomensequivalenten (voldoende interne capaciteit om zich aan te passen) en met het in aanmerking nemen van het beschikbaar inkomen na aftrek van de woonlasten.

De barometer steunt op de Belgische databank van de EU-SILC-enquête over de levensomstandigheden van de huishoudens. Deze enquête wordt jaarlijks uitgevoerd bij een steekproef van meer dan 6.000 Belgische gezinnen, en omvat vrij gedetailleerde informatie over de energiekosten. Aangezien het gaat over een enquête op Europees niveau, kan de studie overigens worden uitgebreid en kan de energiearmoede in België worden vergeleken met die in andere lidstaten.

De gEA en de vEA worden jaarlijks opnieuw berekend zodat rekening wordt gehouden met omstandigheden die de hele bevolking op een vrij identieke manier beïnvloeden (bv. evolutie van de energieprijzen, globale evolutie van de inkomens, een strenger klimaat enz.). Het gaat dus om relatieve drempels die niet vastliggen. Daarom vormen de gEA en de vEA een betere maatstaf om de ongelijke verdeling van de energiekosten tussen de gezinnen te meten.

4 Door de inkomens om te zetten in equivalenten worden grote gezinnen niet gestraft omdat hun inkomen wordt gewogen volgens de gezinssamenstelling.

De drie soorten synthetische indicatoren van de barometer

➤ Gemeten energiearmoede (gEA)

Omvang van de gemeten energiearmoede

Om het aantal huishoudens in de gEA te bepalen, werden alle huishoudens die behoren tot de vijf decielen van de hoogste inkomensequivalenten verwijderd. De cijfers hieronder gaan dus enkel over de gezinnen van de vijf decielen van de laagste inkomensequivalenten van wie de energiekosten de aanvaardbaar geachte grenswaarde overschrijden (tweemaal de mediane ratio tussen de energiekosten en het beschikbare inkomen na aftrek van de woonlasten⁵).

Tabel 1: Evolutie van de mediane ratio van de energiekosten/beschikbaar inkomen na aftrek van de woonlasten, en gEA-drempelwaarde (2009-2014)

	2009	2010	2011	2013	2014
Mediane ratio (energiekosten/beschikbaar inkomen na aftrek woonlasten)	7,1%	6,84%	7,35%	7,02%	6,56%
Gemeten energiearmoede-drempel	14,2%	13,68%	14,7%	14,04%	13,12%

De resultaten van de omvang (aantal getroffen gezinnen) van de gEA voor België en de drie gewesten, tussen 2009 en 2014, zijn opgenomen in de volgende tabel en grafiek.

Tabel 2: Deel van de gezinnen dat wordt getroffen door gEA in België en in de drie gewesten (2009-2014)

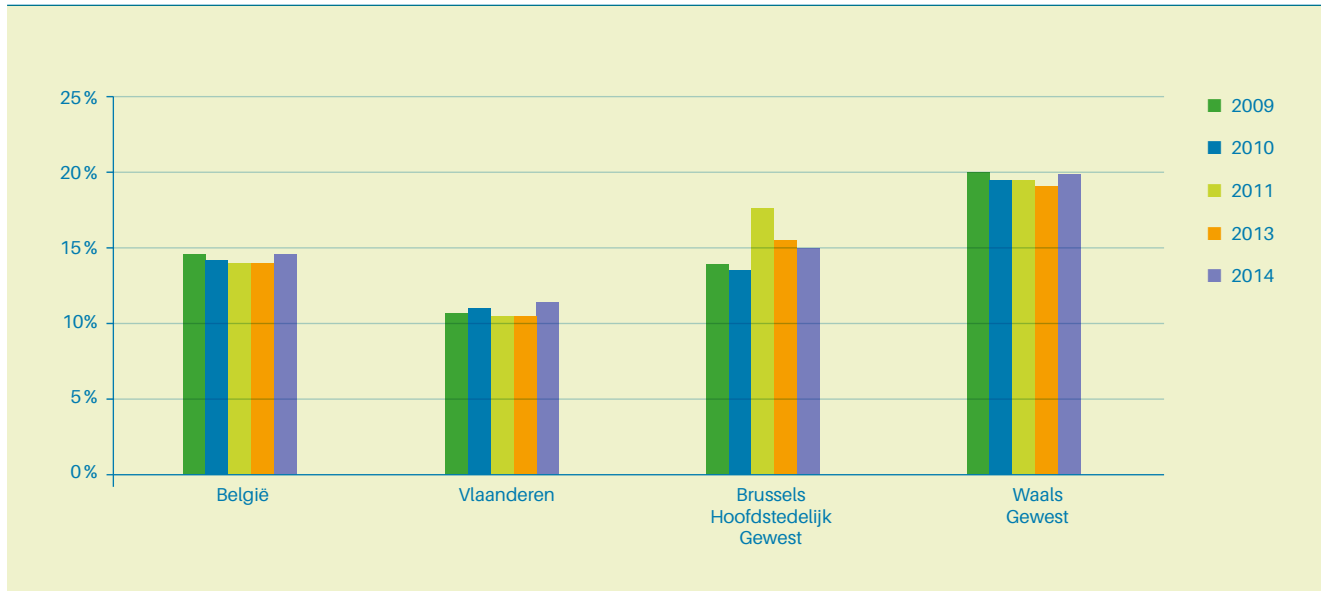
Aandeel gezinnen in gEA	2009	2010	2011	2013	2014
België	14,6%	14,2%	14,2%	14,0%	14,6%
Vlaanderen	10,7%	11,0%	10,5%	10,5%	11,2%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	13,9%	13,5%	17,6%	15,5%	15,0%
Waals Gewest	20,0%	19,5%	19,5%	19,1%	19,9%

Bijna een Waals gezin op vijf leeft in gemeten energiearmoede; in Vlaanderen gaat het om meer dan een gezin op tien. Het verschil tussen de twee gewesten kan worden verklaard door de inkomensniveaus (lager in het Waals Gewest), de grootte en de kwaliteit van de woning (groter in het Waals Gewest en geringer aantal belendende huizen) en het klimaat (meer graaddagen, dus kouder in het Waals Gewest).

De Brusselse gezinnen situeren zich tussen die van de twee andere gewesten, ondanks het lagere inkomen van de bewoners in verhouding tot de rest van het land. Deze situatie is waarschijnlijk te verklaren door de verschillende woningtypologie, aangezien de meeste Brusselaars in een flat wonen. In flats is de ruimte die moet verwarmd worden kleiner en er zijn eveneens "betere energieprestaties" in vergelijking met een huis, vooral als het vrijstaat. In Brussel zijn de schommelingen van jaar tot jaar groter dan in de twee andere gewesten en lijken ze op een tegengestelde manier te evolueren. Het aantal Brusselse gezinnen dat getroffen wordt door gEA steeg tussen 2009 en 2011, maar daalde in 2013 en ook in 2014. De twee andere gewesten evolueren lichtjes in de omgekeerde richting.

⁵ Om te vermijden dat de woonlasten de resultaten te veel beïnvloeden, werden ze geplafonneerd. Verderop wordt meer specifiek aandacht besteed aan het verband tussen de woning en energiearmoede.

Illustratie 2: Verhouding van de gezinnen die getroffen zijn door gEA in België en in de drie gewesten (2009-2014)

Als we abstractie maken van de gewesten en ons focussen op de urbanisatiegraad van de plek waar de gezinnen wonen, stellen we vast dat er **duidelijk meer gezinnen in gEA leven (18,4% in 2014) in weinig verstedelijkte gebieden dan in erg verstedelijkte gebieden (15,2% in 2014)**. In stadskernen zijn er weliswaar vaak concentraties van bewoners met een laag inkomen, maar dit aspect wordt wat gecompenseerd door de oververtegenwoordiging van appartementen, een woningtype dat minder energiekosten met zich meebrengt; dat is niet het geval in dunbevolkte gebieden. Gebieden met een gemiddelde dichtheid lijken wat minder getroffen te zijn (12,8% in 2014), erg waarschijnlijk omdat ook de meer “welgestelde” voorstedelijke gebieden zoals Vlaams- en Waals-Brabant daar bij horen.

In vergelijking met 2013 is de gEA sterker gestegen in stadscentra (+ 6% ongeveer) dan in de twee andere zone-types (toename lager dan 3% in de twee gevallen).

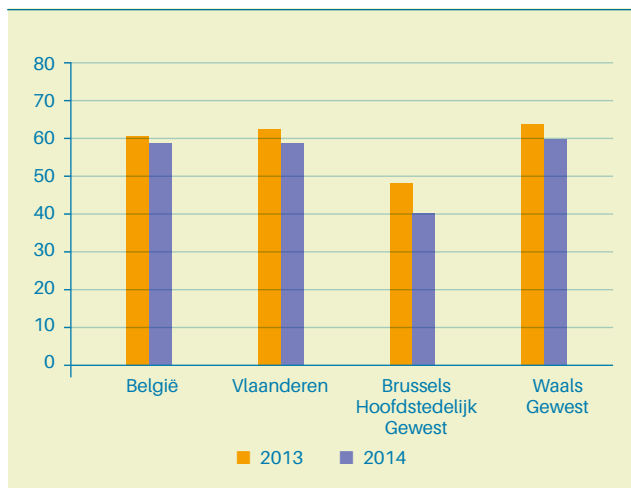
Diepte van de gemeten energiearmoede

De diepte van de gemeten energiearmoede (gEA) biedt de kans om te meten hoe sterk de energiekosten van de gezinnen die in gEA leven, afwijken van de referentiewaarde (hun beschikbaar inkomen vermenigvuldigd met de gEA-grenswaarde). De deviatie wordt gemeten in € en stemt overeen met wat gezinnen in gEA per maand “te veel” uitgeven voor hun energiefactuur in verhouding tot de uitgaven die aanvaardbaar zouden zijn op basis van hun beschikbaar inkomen (na aftrek woonlasten).

Tabel 3: Diepte van de gEA in België en voor de drie gewesten (2009-2014)

In € (tegen courante prijzen)/maand	2009	2010	2011	2013	2014
België	59,7	57,2	60,2	60,6	56,0
Vlaanderen				62,5	58,6
Brussels Hoofdstedelijk Gewest				48,2	40,3
Waals Gewest				63,8	59,8

Illustratie 3: Diepte van de gEA in België en voor de drie gewesten in €/maand (2013-2014)

De situatie is vrijwel even ernstig in Vlaanderen en in het Waals Gewest: in 2013 betaalden gezinnen in gEA er 63€ en in 2014 59€ "te veel" in verhouding tot wat aanvaardbaar wordt geacht. In Wallonië zijn er echter vrijwel dubbel zoveel gezinnen door die situatie getroffen dan in Vlaanderen.

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ligt het "teveel" duidelijk lager, minder dan 50€ in 2013 tegenover iets meer dan 40€ in 2014, wat toe te schrijven is aan het woningtype (een groter aandeel appartementen).

› Verborgene energiearmoede (vEA)

Omvang van de verborgen energiearmoede

De indicator inzake verborgen energiearmoede (vEA) gaat op zoek naar gezinnen met energiekosten die "abnormaal" laag worden geacht in verhouding tot hun beschikbaar inkomen. Ook hier wordt enkel rekening gehouden met de eerste vijf decielen van de inkomensequivalenten.

Om te vermijden dat rekening wordt gehouden met gezinnen van wie de lage energiekosten gerechtvaardigd en "normaal" zijn, worden gezinnen met een relatief energiezuinige woning niet meegerekend.

In dit geval werden de grootte van het gezin (aantal personen) en van de woning in aanmerking genomen voor het berekenen van de drempelwaarde die bepaalt of de kosten "abnormaal laag" zijn.

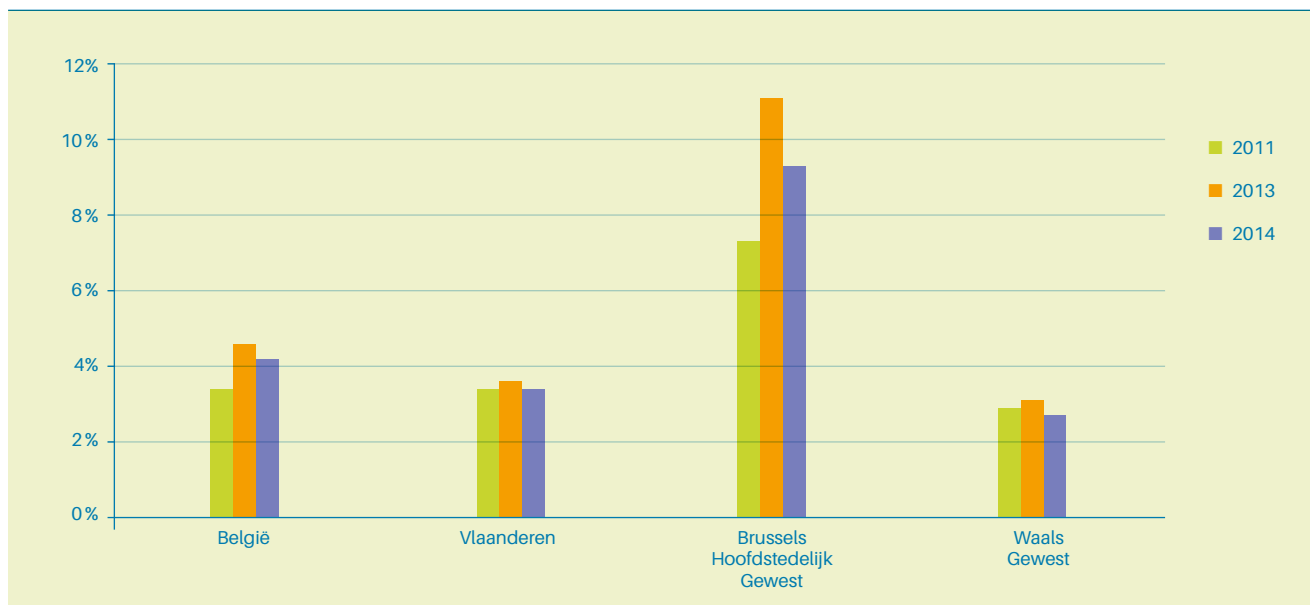
De resultaten van de omvang (aantal getroffen gezinnen) van de vEA zijn opgenomen in de volgende tabel.

Tabel 4: Aandeel gezinnen getroffen door vEA in België en in de drie gewesten (2009-2014)

Aandeel gezinnen in vEA	2009	2010	2011	2013	2014
België	4,7%*	4,5%*	3,4%	4,6%	4,2%
Vlaanderen			3,4%	3,6%	3,4%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest			7,3%	11,1%	9,3%
Waals Gewest			2,9%	3,1%	2,7%

* berekend ter informatie aangezien er voor deze jaren geen data bestaan om goed geïsoleerde/uitgeruste woningen uit te sluiten. Deze cijfers zijn dus niet direct vergelijkbaar met de cijfers van 2011 en 2014.

Illustratie 4: Percentage gezinnen getroffen door vEA in België en in de drie gewesten (2011-2014)

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ligt het percentage gezinnen in vEA duidelijk hoger dan in de twee andere gewesten. Bij het berekenen van de vEA-drempels werd nochtans rekening gehouden met de grootte van het gezin en de woning (aantal kamers). We noteren echter dat de kamers in een Brusselse woning vaak kleiner zijn (en er dus minder verwarming nodig is), aangezien het in het Brussels Gewest vaker gaat om appartementen dan om huizen.

Als we abstractie maken van de gewesten en enkel focussen op de urbanisatiegraad van de plek waar de gezinnen wonen, stellen we vast dat het percentage gezinnen in vEA duidelijk hoger ligt (7,1% in 2014) in de dichtbevolkte gebieden dan in de andere gebieden (3% voor gemiddeld bevolkte gebieden en 1,4% voor dunbevolkte gebieden).

Deze vaststelling is gelinkt aan het geanalyseerde verband tussen energiearmoede en de woning, waarbij blijkt dat huurders duidelijk oververtegenwoordigd zijn in de categorie van gezinnen in vEA (zie punt 5.1). Ze is ook gelinkt aan het feit dat stadscentra ook meer gezinstypes aantrekken die gevoeliger zijn voor vEA, zoals alleenstaanden en eenoudergezinnen.

Diepte van de verborgen energiearmoede

De diepte van de verborgen energiearmoede (vEA) biedt de kans om te meten hoe sterk de energiekosten van de gezinnen die getroffen zijn door vEA, afwijken van de referentiewaarde (hun beschikbaar inkomen vermenigvuldigd met de vEA-grenswaarde). De deviatie wordt gemeten in € en stemt overeen met wat gezinnen in vEA maandelijks "te weinig" uitgeven voor hun energiefacturen in vergelijking met de "normaal" geachte energiekosten van gezinnen met een even groot huishouden en woning. De diepte vertegenwoordigt in zekere zin het budget dat gezinnen in vEA extra zouden moeten besteden bovenop hun energiekosten om een "normaal" minimum te bereiken, d.w.z. de kosten van een vergelijkbare bevolkingscategorie (zelfde grootte van gezin, zelfde grootte van woning).

Tabel 5: Diepte van de vEA in België en in de drie gewesten (2013-2014)

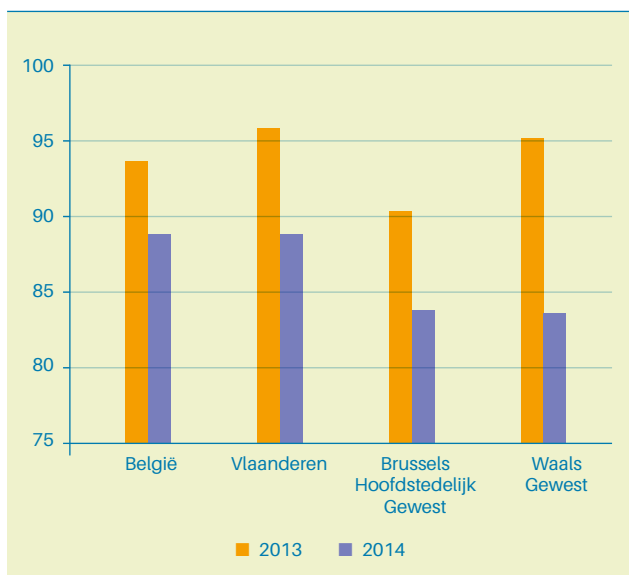
In € (tegen courante prijzen)/maand	2013	2014
België	93,6	88,81
Vlaanderen	95,8	88,81
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	90,3	83,75
Waals Gewest	95,1	83,53

In 2013 bedroeg de diepte meer dan 90€/maand voor alle gewesten in het land, maar was ze het minst diep in het BHG.

2014 kende een aanzienlijke, globale vermindering van de diepte voor de drie gewesten. Brussel noteert nog steeds het laagste bedrag, maar wordt nu op de voet gevolgd door het Waals Gewest dat tussen 2013 en 2014 een indrukwekkende daling noteerde.

Door het milde weer in 2014 hadden de gezinnen minder verwarming nodig, terwijl de energieprijzen in vergelijking met 2013 daalden, in het bijzonder de elektriciteitsprijs waarvan de BTW op 1 april 2014 daalde van 21% tot 6%. De stookolieprijs daalde geleidelijk vanaf midden 2012 en daalde aanzienlijk aan het einde van 2014.⁶

Illustratie 5: Diepte van de vEA in België en voor de drie gewesten in € tegen courante prijzen/maand (2013-2014)

6 APERe, Renouvelle, <http://www.renouvelle.be/fr/statistiques/prix-dachat-de-lenergie-par-les-menages>

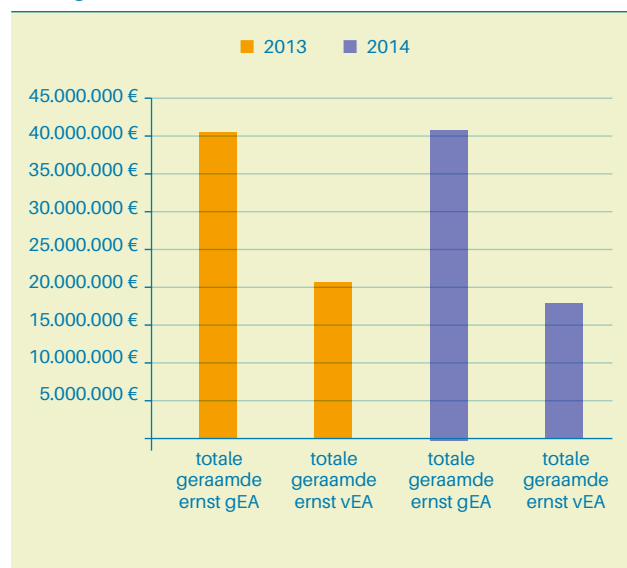
➤ Totale geraamde draagwijdte van de "objectieve" vormen van energiearmoede

Door het vermenigvuldigen van de omvang (dit wil zeggen het percentage van de gezinnen die getroffen zijn door een geanalyseerde vorm van energiearmoede) met het totale aantal particuliere huishoudens van hetzelfde jaar⁷ en met de overeenkomstige diepte (€/huishouden getroffen door deze vorm van energiearmoede), kunnen we de totale draagwijdte ramen van de reële gemeten en verborgen energiearmoede in België.

Aldus stellen we vast dat het aantal huishoudens (omvang) in gEA in 2014 toegenomen is, net als het aantal geregistreerde particuliere huishoudens. Maar uit de vermindering van de ernst van de situatie (diepte) blijkt globaal dat **de totale draagwijdte van de gEA in België tussen 2013 en 2014 slechts lichtjes toegenomen is.**

Bij de vEA zien we echter dat zowel de omvang als de diepte in 2014 gedaald zijn tegenover 2013. Dat vertaalt zich in een meer uitgesproken vermindering van de totale draagwijdte van deze vorm van energiearmoede.

Illustratie 6: Totale draagwijdte van gEA- en vEA-situaties in België (2013-2014)

7 Gegevens FOD Economie, DG Statistiek, Aantal huishoudens volgens type. Op 1 januari 2013 telde België 4.768.561 huishoudens en op 1 januari 2014 waren dat er 4.790.102 (gegevens nationaal register). Deze cijfers omvatten dus niet de personen die op het Belgische grondgebied wonen, maar niet in het nationaal register staan.

Subjectieve energiearmoede (sEA)

Deze indicator omvat het aantal gezinnen dat verklaart "het financieel moeilijk te hebben om zich fatsoenlijk te verwarmen". Omwille van de samenhang met de twee andere indicatoren (gEA en vEA), steunt de sEA-indicator ook enkel op de gezinnen van de eerste vijf decielen van de inkomensequivalenten.

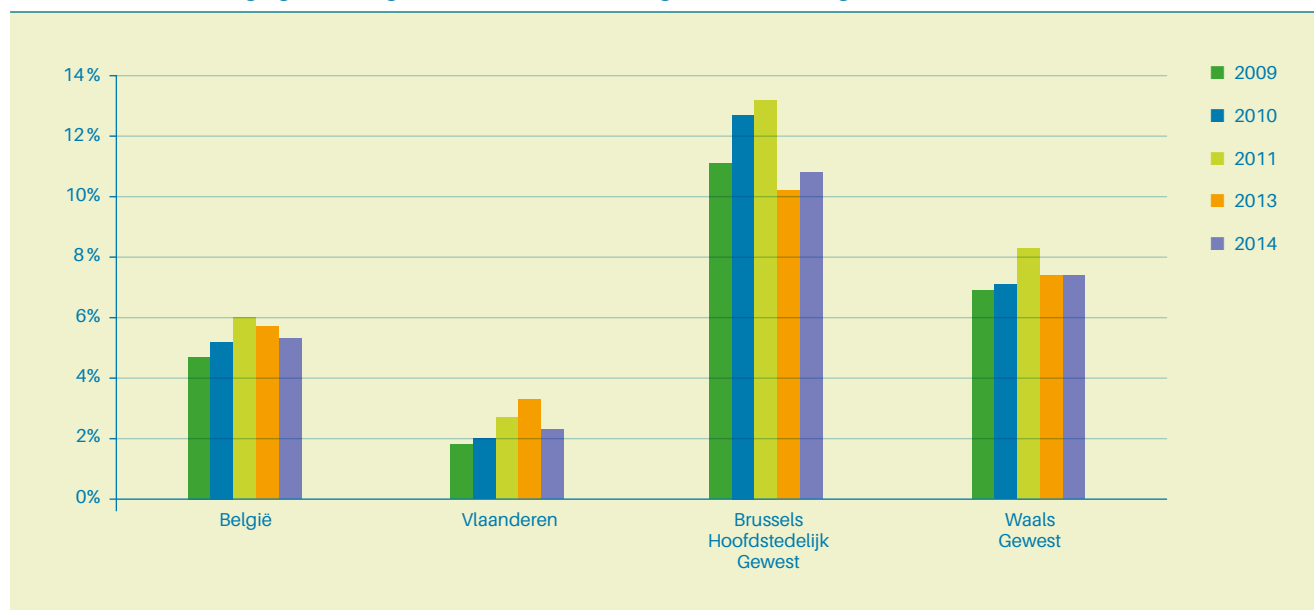
Tabel 6: Aandeel gezinnen getroffen door sEA in België en in de drie gewesten (2009-2014)

Vlaanderen	2009	2010	2011	2013	2014
België	4,7%	5,2%	6,0%	5,7%	5,3%
Vlaanderen	1,8%	2,0%	2,7%	3,3%	2,3%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	11,1%	12,7%	13,2%	10,2%	10,8%
Waals Gewest	6,9%	7,1%	8,3%	7,4%	7,4%

Tussen 2009 en 2011 was er in de drie gewesten van het land een toenemend aantal gezinnen dat verklaarde financiële moeilijkheden te hebben om zich fatsoenlijk te verwarmen. In 2013 zette die stijging zich door in Vlaanderen, terwijl er een daling was in de twee andere gewesten, met Brussel als uitschieter. In 2014 is er echter een daling in Vlaanderen, terwijl Wallonië stabiel blijft en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een lichte toename van het aantal getroffen gezinnen noteert.

De evolutie van de sEA is erg moeilijk te interpreteren omdat deze indicator steunt op een veelheid van beïnvloedende factoren die afhankelijk zijn van de individuele situatie en dus verschillen van gezin tot gezin. Toch lijkt de sEA de evolutie te volgen van twee belangrijke parameters van de energiefactuur: de energietarieven en het klimaat.

Illustratie 7: Percentage gezinnen getroffen door sEA in België en in de drie gewesten (2009-2014)

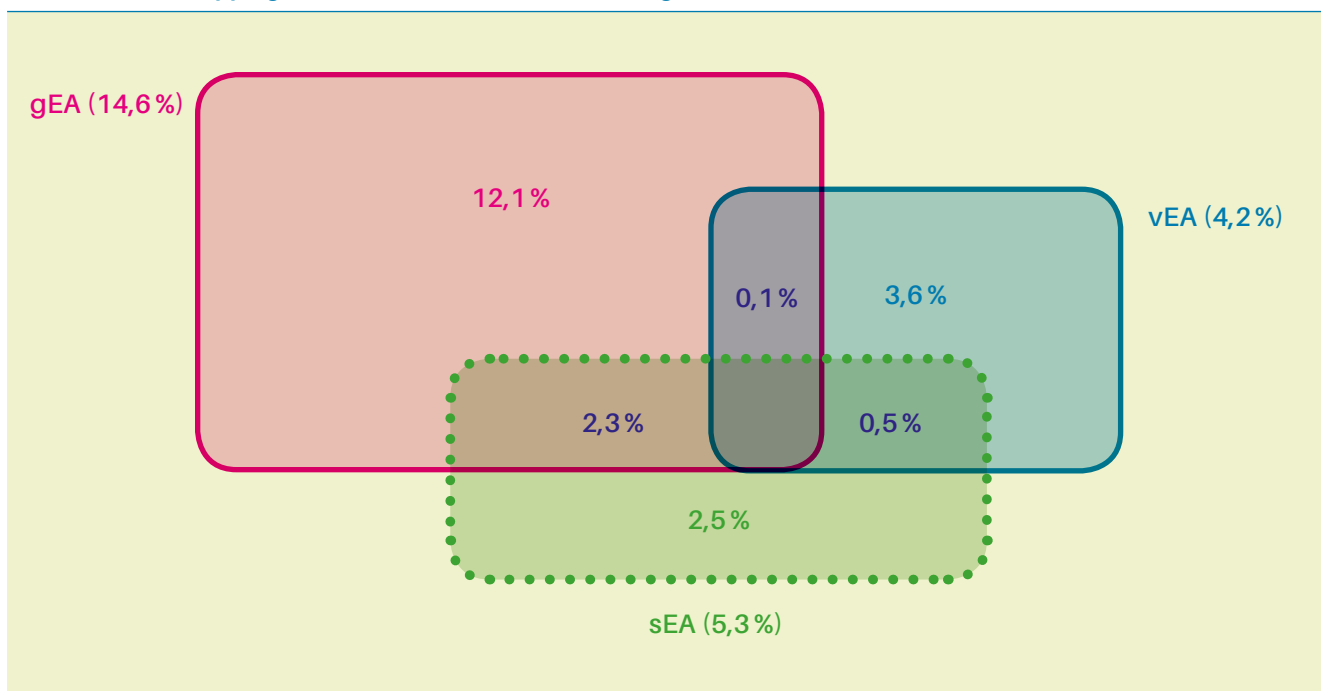

Verschillende realiteiten

Om na te gaan of de drie indicatoren inzake energiearmoede elk op zich betrekking hebben op een specifieke situatie, werd onderzoek gedaan naar eventuele overlappingsen tussen de categorieën. Zoals we kunnen zien op de volgende grafiek die steunt op de resultaten van 2014, blijkt dat er weinig overlappingsen zijn, behalve voor de gEA en de sEA waarbij 2,3% van de gezinnen terug te vinden zijn in beide categorieën.

Rekening houdend met deze overlappingsen werd in 2014 in totaal **21,2% van de Belgische gezinnen** potentieel **geconfronteerd met de ene of andere vorm van energiearmoede**, van wie **18,7% met een "geobjectiveerde" vorm (gEA of vEA) en slechts 2,5% met een in essentie "subjectieve" vorm (enkel sEA).**

Illustratie 8: Overlappingsen tussen de drie vormen van energiearmoede (2014)

Een verband tussen energiearmoede en armoede, maar geen doublure

› Energiearmoede en armoederisico

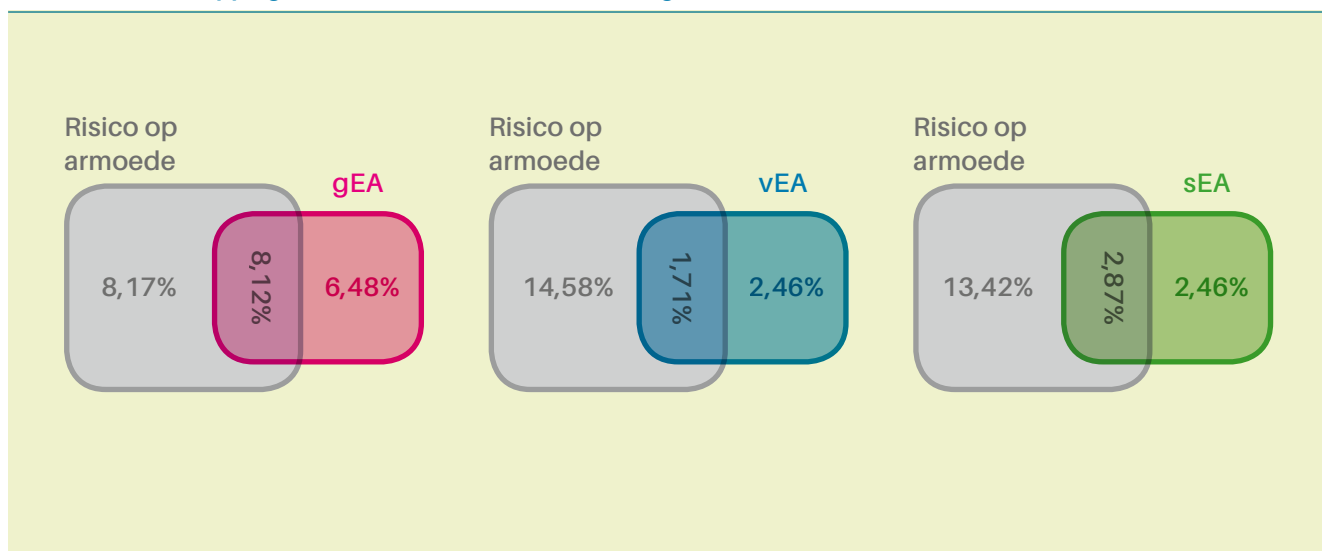
Het verband tussen energiearmoede en het risico op armoede werd op basis van de gegevens van 2014 geanalyseerd door het kruisen van de variabelen "bevindt zich in energiearmoede" (gEA, vEA en sEA) met de variabele HX080 van de SILC-enquête "heeft een armoederisico"⁸. **In 2014 vertoonde 16,29% van de gezinnen een risico op armoede** (tegenover 16,42% in 2013), en ter herinnering, verkeerde 14,6% van hen in gEA, 4,2% in vEA en 5,3% in sEA.

⁸ Armoederisico wordt hier begrepen op basis van de Europese definitie (inkomens lager dan 60% van de mediaan van de inkomens van de bevolking).

De resultaten laten zien dat er een duidelijk verband is tussen de twee situaties "armoederisico" en energiearmoede: ongeveer drie vierde van de gezinnen met een armoederisico wordt immers ook geconfronteerd met een of andere vorm van energiearmoede. We zien echter eveneens dat 44% van de gezinnen in gemeten energiearmoede, meer dan 59% van de gezinnen in vEA en ongeveer 46% van de gezinnen in sEA geen armoederisico heeft.

Er is dus een sterk verband tussen armoederisico en geconfronteerd worden met energiearmoede. Omgekeerd komt het risico op energiearmoede voor bij gezinnen met én zonder een armoederisico.

Illustratie 9: Overlappen tussen de drie vormen van energiearmoede en het armoederisico (2014)

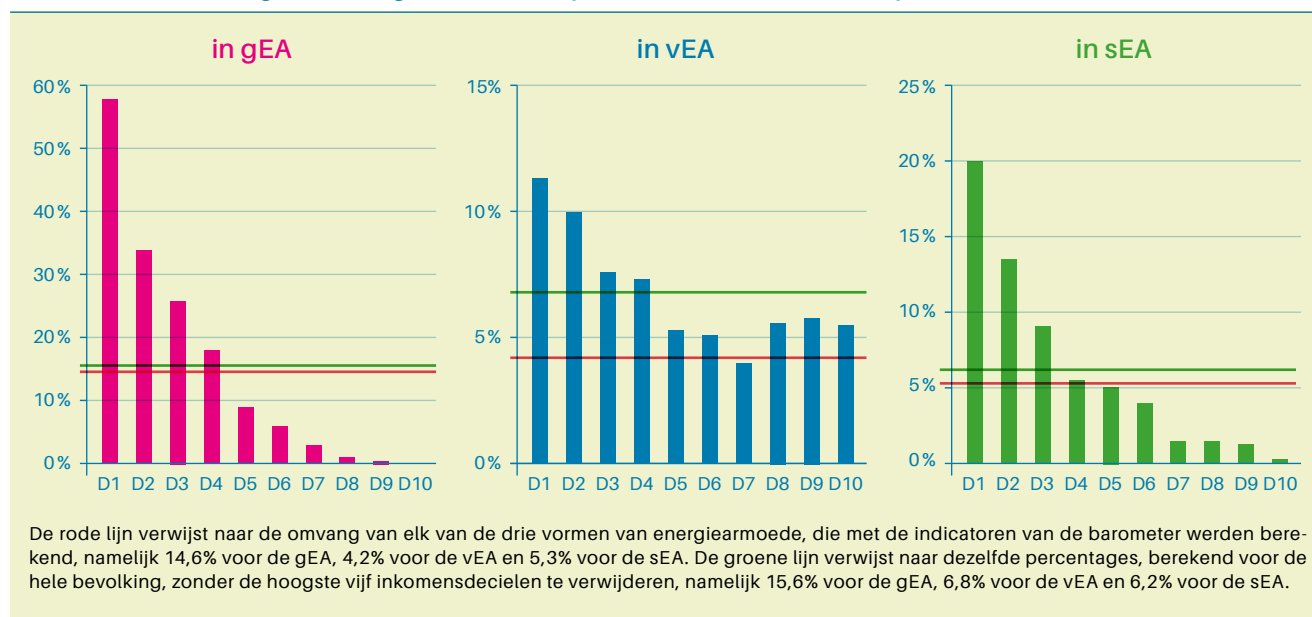
› Energiearmoede en decielen van inkomensequivalenten

Bij het 'wegen' (equivalent maken) van de inkomens wordt hier rekening gehouden met de gezinssamenstelling. Een gezin met twee volwassenen en een kind bijvoorbeeld, met een inkomen dat even groot is als dat van een alleenstaande, beschikt immers niet over dezelfde "koopkracht".

Dankzij de decielen kan de bevolking worden onderverdeeld in 10 inkomenscategorieën. Het eerste deciel dekt de 10% van de gezinnen met de laagste inkomens, terwijl deciel nr.10 betrekking heeft op de 10% van de gezinnen met de hoogste inkomens.

Wij gebruiken de decielen van de inkomensequivalenten voor het analyseren van het verband tussen het inkomen van de gezinnen en de vaststelling dat ze in energiearmoede leven.

Illustratie 10: % van de gezinnen in gEA, vEA of sEA per deciel van de inkomensequivalenten

De grafieken, die de hele bevolking in aanmerking nemen, laten heel duidelijk zien dat de minst voorrechte gezinnen ook een groter risico lopen inzake energiearmoede, ongeacht de vorm ervan, ook al komen situaties van energiearmoede en niet-energiearmoede gelijktijdig voor.

Ze laten ook zien dat de percentages van de drie indicatoren voor energiearmoede iets hoger zouden liggen (groene lijnen) als de 5 decielen van de hoogste inkomensequivalenten niet zouden zijn weggelaten (15,6% in plaats van 14,6% voor gEA; 6,8% in plaats van 4,2% voor vEA en 6,2% in plaats van 5,3% voor sEA). Het verschil is het grootst bij de vEA, maar in de meeste gevallen is het geringe verbruik van meer welgestelde gezinnen toe te

schrijven aan het feit dat ze kunnen investeren in betere energieprestaties voor hun woning en hun installaties, en wijst het dus niet op een situatie waarbij hun verbruik echt beperkt is tot hun elementaire noden.

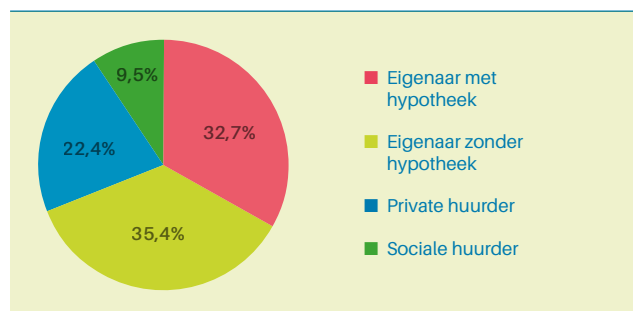
Het staat echter vast dat de volatiliteit van de energieprijzen, de onvoorspelbare schommelingen van het verbruik ten gevolge van klimaatwisselingen enzovoort, zelfs bij meer begunstigde gezinnen (zie sEA) leiden tot problemen bij het betalen van de energiefactuur. Deze gezinnen lossen dit probleem echter op door te putten uit hun eigen middelen. Daardoor zitten ze maar tijdelijk in deze moeilijke situatie en belanden ze niet in een meer structurele energiearmoede.

Een verband met de woning

Statuut van de bewoners

De EU-SILC-enquête van 2014 kwam uit op ongeveer 68% eigenaars van wie ongeveer de helft met een nog lopend hypothecaire krediet, en 32% huurders van wie iets minder dan een derde een sociale woning betreft.

Illustratie 11: Bewonersstatuut van de gezinnen van de EU-SILC 2014

Het huurdersstatuut vormt een duidelijk nadeel inzake energiearmoede. De analysesresultaten van de barometer laten zien dat deze bevolkingscategorie, in verhouding tot de eigenaars, duidelijk oververtegenwoordigd is in gEA, en vooral in vEA en sEA.

Tabel 7: Aandeel gezinnen in energiearmoede volgens het statuut van de bewoner (2014)

Bewonersstatuut	% in gEA	% in vEA	% in sEA
Eigenaar met hypotheek	6,3%	1,5%	1,8%
Eigenaar zonder hypotheek	15,7%	3,3%	3,3%
Totaal eigenaars	11,2%	2,4%	2,6%
Private huurder	21,3%	7,9%	11,3%
Sociale huurder	22,8%	7,7%	11,0%
Totaal huurders	21,8%	7,9%	11,2%
TOTAAL	14,0%	4,2%	5,3%

Uit de tabel blijkt dat er meer energiearmoede voorkomt bij gezinnen zonder hypotheek dan bij gezinnen met hypotheek. Dat lijkt verrassend, maar het kan verklaard worden door de oververtegenwoordiging in deze eigenaarscategorie van gezinnen bestaande uit een alleenstaande oudere. Zoals blijkt uit onze analyse van de gezinstypes (zie verderop pagina 19 en 20), zijn alleenstaanden en alleenstaande ouderen erg ruim oververtegenwoordigd in deze twee "geobjectiverde" vormen van energiearmoede (gEA en vEA).

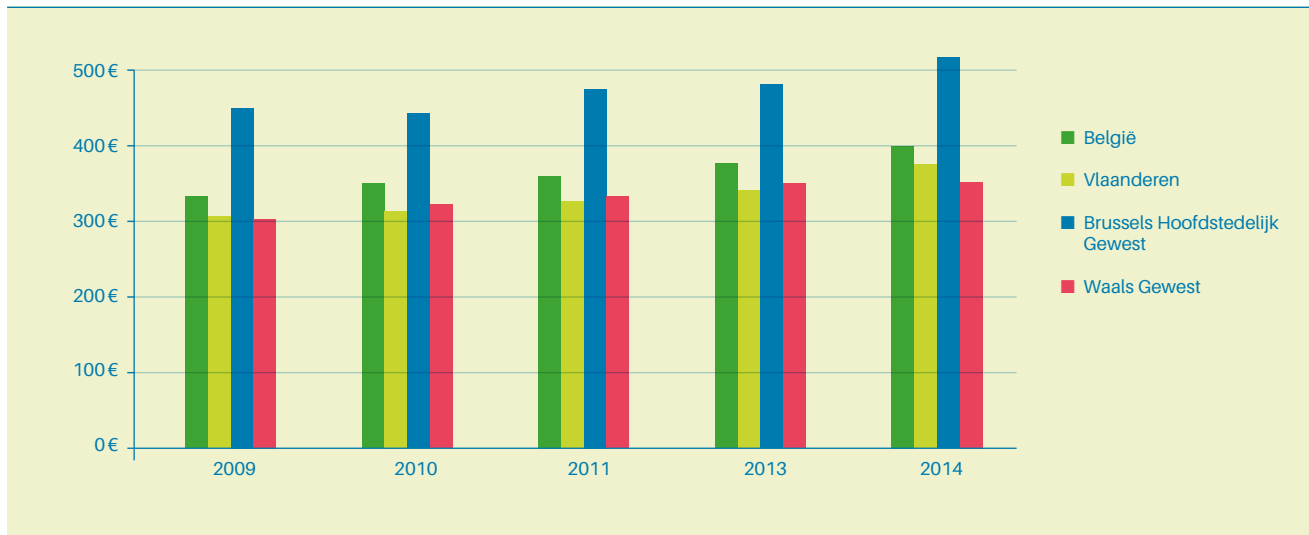
In vergelijking met 2013⁹ blijkt uit de resultaten een verslechtering van de gEA, lichtjes (ongeveer +3%) bij de eigenaars zonder hypotheek en huurders op de private markt, maar vrij aanzienlijk (+16%) bij huurders van een sociale woning. Voor eigenaars met een hypotheek, daarentegen, verbetert de situatie (-9%).

Wat betreft de vEA, noteren we een verbetering voor huurders op de private markt (-9%) en vooral voor huurders van sociale woningen (-40%), terwijl eigenaars zonder hypotheek hun situatie een beetje zien verslechteren (+2%). Bij eigenaars met hypotheek werd de situatie aanzienlijk slechter (+12%).

Wat de sEA betreft, verbetert de situatie voor huurders op de private markt (-13%) en voor eigenaars met hypotheek (-26%), in tegenstelling tot voor eigenaars zonder hypotheek (+4%).

⁹ Rekening houdend met een soortgelijke verdeling van de vier bestudeerde categorieën.

Illustratie 12: Evolutie van de mediane woonlasten in België en in de drie gewesten (EU-SILC 2009 - 2014)

Invloed van de woonlasten

Woonlasten (huur, hypothecaire lening enz.) hebben een grote invloed bij het bepalen van de gEA- en vEA-indicatoren, omdat ze opgenomen zijn in de berekening van de aanvaardbaarheidsgrens voor energiekosten (de noemer omvat het inkomen na woonlasten).

Op dit punt worden de stadscentra – en in het bijzonder het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – geconfronteerd met een specifieke situatie omdat de druk op het onroerend goed in hun geval leidt tot woonlasten die duidelijk hoger liggen dan in de rest van het land/gewest, zoals wordt geïllustreerd in de volgende grafiek die steunt op de gegevens van de SILC-enquête.

Tussen 2009 en 2014 zijn de mediane woonlasten toegenomen met ongeveer 20% in het hele land, met lichtjes verschillende evoluties in de drie gewesten. Vlaanderen kende een stijging die nog sterker werd in 2013 en 2014: de mediane woonlasten stegen van 306€/maand tot 450 €/maand, wat neerkomt op een toename van meer dan 22%. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dat veruit de hoogste mediane woonlasten noteert, kende een lichte

terugloop in 2010 maar steeg vervolgens weer en keek uiteindelijk aan tegen een globale toename van praktisch 15% tussen 2009 (450 €/maand) en 2014 (ongeveer 516€/maand). In het Waals Gewest zagen we een stijgende tendens tot 2013, met een stagnatie in 2014. Globaal stegen de woonlasten in Wallonië met +16% tussen 2009 (303 €/maand) en 2014 (352 €/maand).

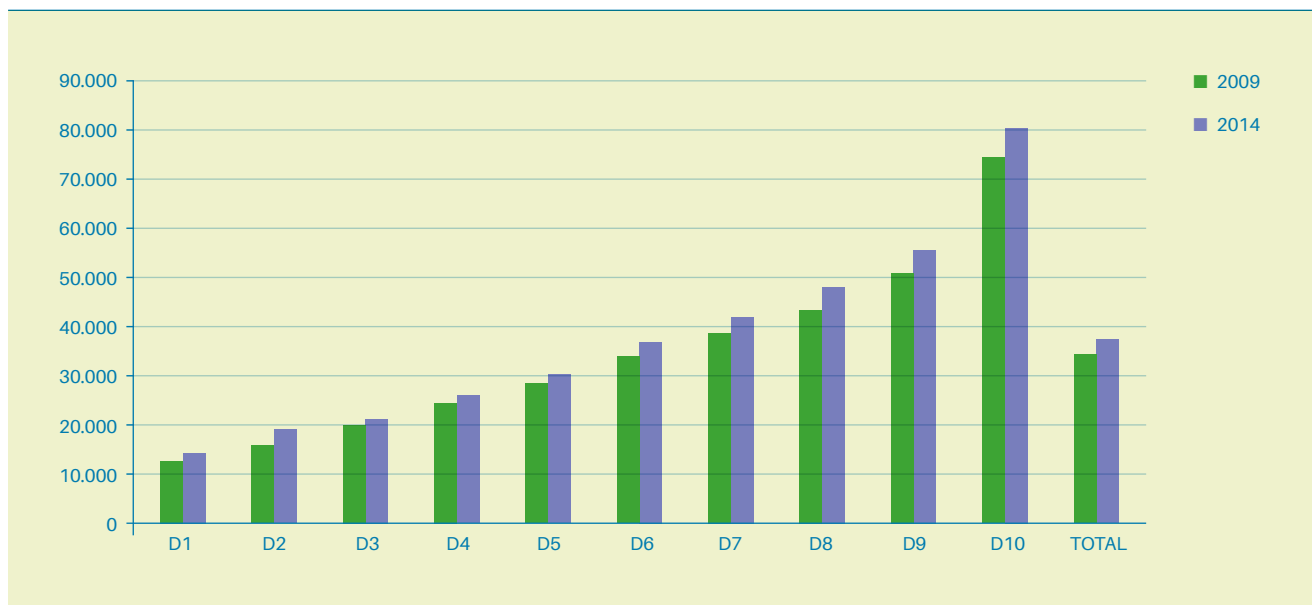
Ter vergelijking: de prijzen van goederen en diensten zijn tussen 2009 en 2014 met ongeveer 10,6% gestegen, waardoor de index steeg van 111,26 (basis=2004) tot 123,01.¹⁰

De gemiddelde beschikbare inkomens volgens de SILC-enquête¹¹ zijn globaal toegenomen met 8,4% tussen 2009 en 2014, en de mediane beschikbare inkomens met 7,4%. De decielen aan beide uiteinden kenden een iets grotere stijging dan de andere. Hierbij noteren we dat een stijging van 10% van het beschikbare inkomen van een gezin uit het eerste deciel duidelijk een geringere invloed zal hebben op het globale budget dan eenzelfde toename voor een welgesteld gezin: in het eerste geval gaat het om 1.400€ op basis van het beschikbaar jaarinkomen van 2014, tegenover 5.500€ tot meer dan 8.800€ in het geval van de decielen 9 en 10.

¹⁰ FOD Economie

¹¹ Variabele HY020

Illustratie 13: Evolutie van het beschikbaar gemiddeld inkomen per deciel in 2009 en 2014 (EU-SILC) in €

Het staat vast dat er bij hogere woonlasten minder beschikbaar inkomen overblijft (na woonlasten), als het inkomen niet verandert. Als de woonlasten sneller stijgen dan de inkomens, dan daalt eveneens het saldo dat beschikbaar is voor het dekken van de basisnoden, met inbegrip van de energiebehoeften, van de gezinnen. Als daarnaast ook de energiefacturen stijgen, ofwel door hogere tarieven, ofwel door een strenge winter enz., wordt het voor de gezinnen steeds moeilijker om te voldoen aan hun verschillende elementaire behoeften vanwege de kosten die daarmee gepaard gaan.

Om de te grote impact van de woonlasten bij de bepaling van de indicatoren inzake energiearmoede wat te verminderen, werden de woonlasten geplafonneerd. Indien de indicatoren zonder dit plafond worden berekend, dan geven ze een beeld van de gebieden waar de sterke druk op het onroerend goed een specifieke impact heeft op de energiearmoede. Het verschil tussen de indicatoren die worden berekend met al dan niet geplafonneerde woonlasten geeft dus een beeld van de globale reikwijdte van de energiearmoede. Dat betekent vooral dat de energiearmoede kan worden gecontroleerd via een beleid dat ingaat tegen het op hol slaan van de prijzen voor onroerend goed, en van de huurprijzen in het bijzonder.

Gezinstypes die meer getroffen zijn dan andere?

➤ Alleenstaanden en eenoudergezinnen

Wie afhankelijk is van één potentieel inkomen loopt duidelijk een groter risico om in energiearmoede te belanden. **Alleenstaanden (ongeveer 30% van de gezinnen) en eenoudergezinnen (ongeveer 4,6% van de gezinnen) zijn ongetwijfeld meer getroffen dan andere gezinstypes. Deze twee gezinscategorieën omvatten globaal gezien meer alleenstaande vrouwen dan mannen** (bij alleenstaanden gaat het in 54,3% van de gevallen om vrouwen en 84,2% van de eenoudergezinnen heeft een vrouw als gezinshoofd).

Uit de resultaten van de SILC-enquête 2014 blijkt overigens dat deze gezinnen duidelijk oververtegenwoordigd zijn in de drie vormen van energiearmoede. Mannen in een eenoudergezin lijken meer moeilijkheden te hebben dan vrouwen, maar bij gezinnen van alleenstaanden hebben vrouwen het moeilijker.

Alleenstaanden vertegenwoordigen meer dan de helft van de gezinnen in energiearmoede, ongeacht de onderzochte vorm (gEA, vEA en sEA). Voor eenoudergezinnen bedraagt het percentage meer dan 7% voor de twee "geobjectiveerde" vormen van energiearmoede (gEA en vEA) en meer dan 12% voor de sEA.

Tabel 8: Aandeel alleenstaanden en eenoudergezinnen in energiearmoede (2014)

Gezinscategorie	% gezinnen van de categorie in gEA	% gezinnen van de categorie in vEA	% gezinnen van de categorie in sEA
Eenoudergezinnen (4,6% van de gezinnen)	26,9%	7,2%	9,4%
Vrouwen (84,2%)	63,1%	57,4%	55,9%
Mannen (15,8%)	36,9%	42,6%	44,1%
Alleenstaanden (30,2% van de gezinnen)	23,8%	6,4%	13,9%
Vrouwen (54,3%)	82,1%	83,3%	79,5%
Mannen (45,7%)	17,9%	16,7%	20,5%
Totaal gezinnen	14,6%	4,2%	5,3%

› Ouderen

“Ouder zijn” leidt op zich niet tot een groter risico op energiearmoede, tenzij de “oudere” alleen woont.

Als deze twee aspecten, alleenstaand en oudere, samen voorkomen, dan ontstaat een gezinstype dat specifiek

kwetsbaar is voor de twee vormen van “geobjectiveerde” energiearmoede, namelijk de gEA en de vEA.

Alleenstaande ouderen vertegenwoordigen niet minder dan 30% van de gezinnen in gEA en 26% van de gezinnen in vEA, tegenover slechts 17,4% van de gezinnen in sEA.

Tabel 9: Aandeel gezinnen met ouderen in energiearmoede (2014)

Gezinscategorie	Aantal gezinnen	% gezinnen van de categorie in gEA	% gezinnen van de categorie in vEA	% gezinnen van de categorie in sEA
Gezinnen zonder 65-plusser	4.319 (71,7%)	12,1%	3,6%	5,9%
Gezinnen met één 65-plusser	1.031 (17,1%)	25,4%	6,4%	5,4%
Gezinnen met minstens twee 65-plussers	671 (11,1%)	13,9%	4,2%	1,8%
Totaal gezinnen	6.021	14,6%	4,2%	5,3%

› Arbeidsinkomen en energiearmoede

Gezinnen zonder arbeidsinkomen zijn duidelijk kwetsbaarder voor energiearmoede dan andere gezinnen. Daarnaast constateren we dat zelfs gezinnen met een of twee inkomens uit arbeid nog niet helemaal zonder zorgen zijn.

Aldus leeft 10% van de gezinnen met een inkomen uit arbeid in gemeten energiearmoede (gEA), meer dan 3% in vEA en 4,7% in sEA.

Daarnaast is er ook een gering percentage (2%) van gezinnen die in gemeten energiearmoede leeft, hoewel ze beschikken over twee arbeidsinkomens.

Tabel 10: Aandeel gezinnen in energiearmoede volgens aantal inkomens uit arbeid in het gezin (2014)

Gezinscategorieën	Aantal gezinnen	% gezinnen van de categorie in gEA	% gezinnen van de categorie in vEA	% gezinnen van de categorie in sEA
Geen inkomen uit arbeid	2.553 (42,4%)	26,3%	7,1%	8,9%
Eén inkomen uit arbeid	1.716 (28,5%)	10,0%	3,4%	4,7%
Minstens 2 inkomens uit arbeid	1.752 (29,1%)	2,0%	0,6%	0,8%
Totaal gezinnen	6.021	14,6%	4,2%	5,3%

Slechte energiestatistiek van woningen

Op basis van de resultaten van de SILC-enquête 2014 kon het verband tussen energiearmoede en de isolatiekwaliteit van woningen meer in detail worden geanalyseerd. Er werd een variabele geconstrueerd voor het opsporen van gezinnen met een relatief goed geïsoleerde woning (het dak en de muren zijn ten minste gedeeltelijk geïsoleerd, en buitenramen en -deuren hebben allemaal dubbel glas).

In 2014 leefde 18% van de gezinnen in een relatief goed geïsoleerde woning.

Slechts 7,6% van hen verkeerde in gemeten energiearmoede terwijl dat percentage opliep tot meer dan 16% voor gezinnen in een nauwelijks of niet-geïsoleerde woning. Niemand met een goed geïsoleerde woning verkeerde in verborgen energiearmoede en nauwelijks iets meer dan 1% van hen werd geconfronteerd met subjectieve energiearmoede.

De indicatoren inzake energiearmoede zijn zo opgebouwd dat ze geen rekening houden met de gezinnen uit de vijf decielen met de hoogste inkomensequivalenten. **De resultaten laten zien dat energie-efficiënte woningen ofwel middelen zijn die energiearmoede gedeeltelijk voorkomen, ofwel worden bewoond door gezinnen die vrijwel allemaal behoren tot de hoogste inkomenscategorieën.**

Tabel 11: Aandeel gezinnen in een relatief goed geïsoleerde woning in energiearmoede (2014)

Gezinscategorieën	Aantal gezinnen met een energie-efficiënte woning	Andere gezinnen	TOTAAL
Aandeel in de EU-SILC-steekproef	1.083 18,0%	4.938 82,0%	6.021 100,0%
In gEA	82 7,6%	795 16,1%	877 14,6%
In vEA	0 0,0%	251 5,1%	251 4,2%
In sEA	12 1,1%	309 6,3%	321 5,3%

Colofon

Titel Barometer Energiearmoede (2009-2014)
Cette publication est également disponible en français sous le titre:
Baromètre de la précarité énergétique (2009-2014)
Een uitgave van de Koning Boudewijnstichting
Brederodestraat 21
1000 Brussel

Auteurs Jill Coene, Universiteit Antwerpen
Bart Delbeke, Universiteit Antwerpen
Sandrine Meyer, Université libre de Bruxelles

Coördinatie voor de Koning Boudewijnstichting Françoise Pissart, Directeur
Pascale Taminiaux, Senior project coördinator
Nathalie Troupée, Project- en kennismanager

Grafisch concept Kaligram

Vormgeving Kaligram

Print on demand Manufast-ABP vzw, een bedrijf voor aangepaste arbeid
Deze uitgave kan gratis worden gedownload van onze website www.kbs-frb.be
Een afdruk van deze elektronische uitgave kan (gratis) besteld worden via www.kbs-frb.be

Wettelijk depot D/2893/2016/24

Bestelnummer 3446

December 2016

Met de steun van de Nationale Loterij